

Vplyv ekonomických sankcií medzi EÚ a Ruskou federáciou na podnikovú logistiku

Effect of economic sanction between The European Union and The Russian Federation of business logistics

Bibiána Buková, Eva Brumerčíková¹

Anotácia:

V trhovej ekonomike, v ktorej sa stále viac presadzuje liberalizácia, dochádza k sústavnému preverovaniu prepravných možností, k hľadaniu nových prepravných trás. Nie je to len vplyv rastúcej konkurencie na globálnych prepravných trhoch, ale sú to aj rôzne iné vplyvy, vyvolané jednotlivými štátmi pod tlakom vnútorných, politických alebo ekonomických problémov. S rozvojom nových prepravných systémov, uplatňovaním intermodálnej prepravy a s uplatňovaním logistických princípov nielen v prepravnom procese vzrastá úloha dopravy v svetovej ekonomike.

Kľúčové slová: hospodárska politika, sankcie, podniková logistika

Spolu s postupným nárastom medzinárodného obchodu rastú aj globálne príjmy plynúce z neho a z aktivít s ním spojených. Jednotlivé krajiny sa zapájajú a podporujú medzinárodné obchodovanie. Využívajú pritom nástroje národohospodárskej politiky na bezprostredné ovplyvňovanie medzinárodného obchodu, ktoré vedie k posilneniu konkurencieschopnosti a produktivity danej krajiny, čo umožňuje zvyšovať životnú úroveň obyvateľstva, v niektorých krajinách aj bezpečnosť obyvateľstva ako reakciu na ekonomické sankcie politicko-ekonomických zoskupení.

Realizácia exportu a importu z a do krajiny, v prípade tovarov je spojená s jeho premiestnením, t.j. s medzinárodnou prepravou. Spôsob a kvalita prepravy môže podstatne ovplyvniť celkový efekt zahraničnej obchodnej operácie, nielen zvýšením ceny tovarov v závislosti od nákladov na prepravu.

¹ doc. Ing. Bibiána Buková, PhD., Ing. Eva Brumerčíková, PhD., Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Katedra železničnej dopravy, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, e-mail: bibiana.bukova@fpedas.uniza.sk

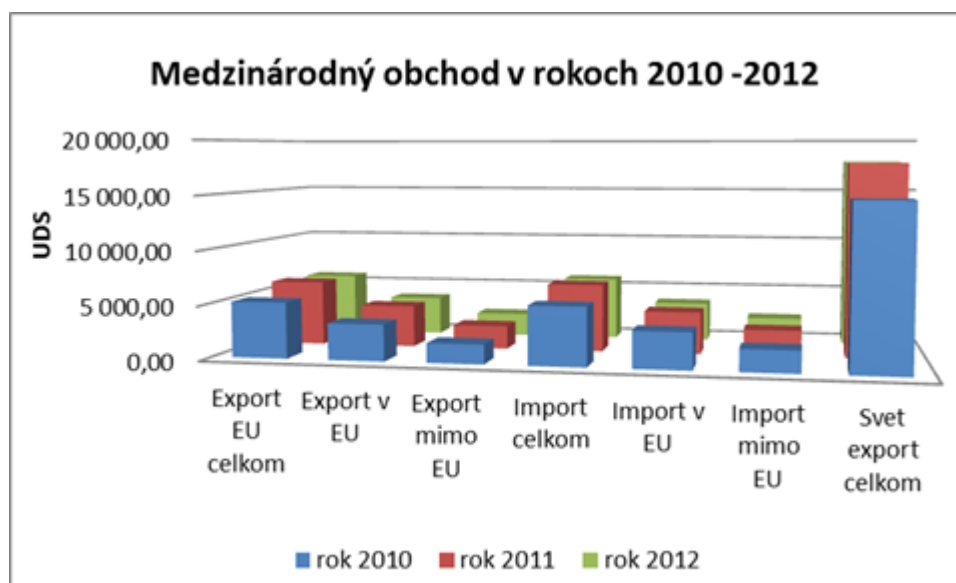
Analýza súčasného stavu hospodárstva EÚ

Svetový ekonomický vývoj ovplyvňuje aj hospodársky vývoj EÚ. Štáty EÚ patria medzi najvýznamnejším tovarových exportérom na svete. Celkový podiel členských krajín EÚ na svetovom exporte tovarov sa v súčasnosti pohybuje okolo 32%. (údaje za rok 2012 z Svetovej obchodnej organizácie, ďalej len WTO). Pokiaľ od seba oddelíme vnútorný obchod a vonkajší obchod krajín EU, potom podiel krajín EU na svetovom exporte tovarov sa pohybuje na úrovni okolo 12%. Krajiny EU 27 exportovali za roky 2010 až 2012 tovarov a služieb v hodnote cca 17 miliárd USD. Celkový dovoz do krajín EU 27 však predstavoval v rokoch 2010 až 2012 hodnotu 17,6 miliárd USD. Podrobnejšie údaje sú uvedené v obrázku č. 1.

Tab. 1: Medzinárodný obchod EÚ v rokoch 2010 – 2012 v mld. USD

	2010	2011	2012
Export EÚ celkom	5165,9	6076,5	5803,3
Export v EÚ	3367,4	3905,9	3636,5
Export mimo EÚ	1798,4	2170,6	2166,8
Import celkom	5396,5	6306,0	5937,6
Import EÚ	3367,4	3905,9	3636,5
Import mimo EÚ	2029,0	2400,1	2301,1
Svet export celkom	17897,00	17881,00	17930,00

Zdroj: international trade statistics 2013, WTO

Podiel krajín Európy na svetovom obchode sa pohybuje na úrovni 35% a samotná EÚ 27 na úrovni 32%, import do Európy tvorí 36% a do EÚ 27 na úrovni 33% (z údajov za rok 2012, WTO).

Viac než dve tretiny exportu neopúšťajú EÚ (cca 63%) sú to obchody v rámci členských štátov, približne 8% exportu smeruje do Severnej Ameriky, 6% exportu do ostatných európskych krajín, 3,7% exportu do krajín spoločenstva nezávislých štátov/SNS, najmä Ruska 2,7% podielom, 9,9% exportuje EÚ do Ázie, do Afriky je podiel exportu 3,3% a export na stredný východ predstavuje hodnotu 2,7%. Export EÚ do Číny predstavuje za rok 2012 hodnotu 184 miliárd USD. Naopak export Číny do EÚ predstavuje 411,36 miliárd USD za rok 2012, to znamená viac ako dvojnásobný je import z Číny do krajín EÚ. V nasledujúcej tabuľke č. 2 sú uvedené podrobnejšie informácie o exporte z jednotlivých krajín sveta.

Tab. 2: Analýza exportu a importu medzi vybranými regiónmi sveta v roku 2012 v mld. USD

krajina	svet	Severná Amerika	JaS Amerika	EÚ 27	SNŠ	Afrika	Stredný východ	Ázia
svet	17930,1	3035,1	787,13	5908,1	549,82	580,02	713,76	5333,41
JaS A	2371,35	1151,41	216,93	325,98	17,98	37,67	75,05	488,25
EÚ 27	5803,28	445,69	113,33	3636,53	220,45	191,57	158,57	578,9
SNS	805,25	37,05	7,09	368,62	148,69	13,85	20,3	126,81
Afrika	630,01	73,86	30,33	219,07	1,77	80,89	17,12	159,68
SV	1349,43	118,02	10,79	115,91	7,15	39,38	115,65	731,58
Ázia	5640,05	975,46	196,23	788,47	120,65	176,51	260,32	3012,45

Zdroj: international trade statistics 2013, WTO

Komoditná štruktúra medzinárodného obchodu EÚ je tvorená najmä spracovateľskými produktmi (cca 80% hodnoty obratu realizovanej obchodnej výmeny), z toho cca 80% v prípade exportu a 70% v prípade importu. Obchod s nerastnými surovinami v rátane ropy a zemného plynu predstavuje cca 15% hodnoty. Priemysel EÚ je charakteristický veľkou spotrebou surovín, palív a energie, pričom domáca produkcia nedokáže pokryť neustále sa zvyšujúci dopyt. Obchod s poľnohospodárskou produkciou je relatívne malý cca 10% z hodnoty svetového obchodu, ale jeho úloha je nezastupiteľná v každej ekonomike sveta. Prispieva to k stabilite svetovej ekonomiky a zabezpečeniu trvalého rastu ľudskej spoločnosti. EÚ je významným exportérom a zároveň importérom komerčne poskytovaných služieb

na svete. Krajiny EÚ sa podieľajú na obrate svetového obchodu s komerčnými službami cca 45%. V dopravných službách krajiny EÚ exportujú cca 43% hodnoty svetového exportu a importujú cca 35% hodnoty svetového dovozu, na základe zverejnených údajov WTO.

V dôsledku zníženia ochrany jednotlivých trhov a následným presunom veľkej časti výrobných kapacít z vyspelých krajín do rozvojových sa situácia zmenila v prospech rozvojových krajín. Podiel rozvojových krajín (nielen BRICS) na zahraničnom obchode v posledných dvadsiatich rokoch neustále rastie. V súčasnosti k najvýznamnejšiemu nárastu podielu na svetovom exporte dochádza v Ázii.

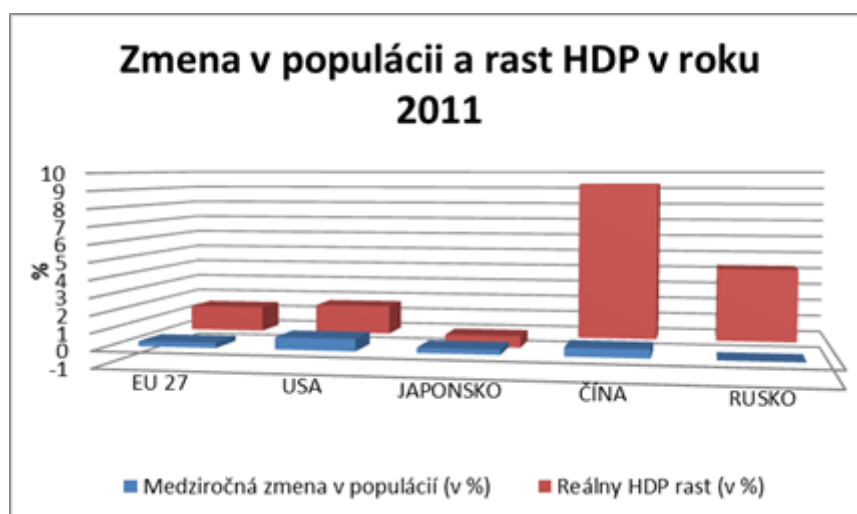
Svetový ekonomický vývoj ovplyvňuje aj hospodársky vývoj EÚ. Podľa dostupných údajov za rok 2011 HDP v EÚ reálne vzrástol o 1,5 %. Priemerné tempo rastu vyspelých štátov by sa malo zrýchliť z 1,3 % v roku 2013 na 2,4 % do roku 2016. Vyhliadky globálneho hospodárstva v roku 2014 sú vďaka tomu, a tiež vďaka pokračujúcemu hospodárskemu rastu Číny, priaznivé. Uviedla to v najnovšej správe o vývoji globálnej ekonomiky (Global Economic Prospects) Svetová banka. Podrobnejšie údaje sú uvedené v tabuľke č. 3 a obrázku č. 2.

Tab. 3: HDP za rok 2011 vo vybraných krajinách sveta a EÚ

Ukazovateľ	EÚ 27	USA	Japonsko	Čína	Rusko
Populácia (v mil.)	503,04	311,59	127,82	1344,13	141,93
Medziročná zmena v populácii (v %)	0,3	0,7	0,3	0,5	0,0
Mestská populácia (v %)	74	82	91	51	74
Rozloha (v tis. km²)	4414	9629	378	9597	17075
Hustota obyvateľstva (os/km²)	114	32	338	140	8
HDP (v mld. €)	12651	10868	4224	5269	1338
Reálny HDP rast (v %)	1,5	1,7	-0,7	9,3	4,3

Zdroj: Eurostat, Svetová banka, národné štatistiky USA, Japonska

Obrázok č.2 Medziročná zmena v populácii a reálny rast HDP v roku 2011

Ukazovateľ HDP rozvíjajúcich sa a transformujúcich sa štátov, ktorý sa podľa svetovej banky v roku 2013 zvýšil o 4,8%, do roku 2016 stúpne o 5,7%. Jedná sa síce o spomalenie v porovnaní s mohutnou expanziou v rokoch 2003-2007. Odborníci zo svetovej banky predpokladajú zvýšenie HDP EÚ 27 v tomto roku o 1,1%, v nasledujúcom roku 2015 o 1,4% a v roku 2016 o 1,5%.

Svetová populácia sa zvýšila štvornásobne za posledných 100 rokov (OSN, 2007), z 6,7 miliardy (2006) na 7,12 miliardy a 9,2 miliardy v roku 2050. Posledná miliarda pribudla len za 12 rokov, čistý nárast je takmer 230 000 „nových“ ľudí každý deň, ktorí potrebujú bývanie, jedlo a ďalšie potreby. Najväčší prírastok sa predpokladá v Ázii, najmä v Číne, Indii a juhovýchodnej Ázii. V nasledujúcej tabuľke č. 4 je uvedené poradie 10 krajín podľa počtu obyvateľstva k 1.8. 2013.

Tab. 4: Top 10 sveta podľa počtu obyvateľov

Poradie	Krajina	Počet obyvateľov v mil.
1.	Čína	1400
2.	India	1250
3.	USA	315
4.	Indonézia	250
5.	Brazília	200
6.	Pakistan	180
7.	Bangladéš	170
8.	Nigéria	165
9.	Rusko	145
10.	Japonsko	130

Zdroj: svetová banka

Z analýzy vyplýva, že vývoj hospodárstva EÚ je veľmi ovplyvnený vývojom na svetových trhoch a najmä ekonomickou globalizáciou. Hlavnými partnermi zahraničného obchodu sú a naďalej budú Rusko, Čína a USA. V súvislosti s aktuálnym politickým vývojom, však nastávajú výrazne zmeny vo vývoji zahraničného obchodu medzi EÚ a Ruskou federáciou. Ekonomické sankcie výrazne menia podnikovú logistiku európskych exportérov.

Dňa 31. júla 2014 prijala Európska únia rozhodnutie Rady 2014/512/SZBP a nariadenie Rady 833/2014 o reštriktívnych opatreniach s ohľadom na konanie Ruska, ktorým destabilizuje situáciu na Ukrajine. Tieto nové reštriktívne opatrenia sú zamerané na 4 oblasti: tovar a technológie s dvojakým použitím určené na vojenské použitie alebo pre vojenského koncového používateľa; citlivé technológie pre ropný priemysel a súvisiace odvetvia; dovoz a vývoz zbraní a súvisiaceho materiálu a prístup na kapitálové trhy.

Uvedené sankcie sa začali sa uplatňovať od 1. augusta 2014. Ich uplatňovanie bude priebežne monitorované a podľa vývoja situácie môžu byť v prípade potreby prehodnotené alebo rozšírené.

Druhý štvrt'rok 2014 ukázal pád rastu HDP v troch najväčších ekonomikách EÚ a to v Nemecku, Francúzsku a Taliansku.

Od 7. augusta 2014 nadobudlo platnosť opatrenie Ruskej federácie, vládnym dekrétom, ktorým sa obmedzuje dovoz potravín a poľnohospodárskych produktov z krajín, ktoré zaviedli proti Rusku ekonomické sankcie. Ruské médiá informovali, že embargo zasiahne produkty, ktoré tvoria spolu 10 % dovozu potravín do Ruska v celkovom objeme zhruba štyri miliardy USD ročne. Podľa zverejnených ruských zdrojov sa do Ruskej federácie dovážajú ročne potraviny a poľnohospodárske produkty za 43 miliárd dolárov. Ruská federácia zakázala dovoz ovocia, zeleniny, mäsa, rýb, mlieka a mliečnych produktov z USA, Európskej únie, Austrálie, Kanady a Nórska.

V nasledujúcej tabuľke č. 5 sú uvedené kategórie dovážaných potravín do Ruskej federácie z EÚ v roku 2013.

Tab. 5: 10 najväčších kategórií potravín, ktoré sa vyvážajú do Ruska z EÚ (2013)

Poradie	Kategória	Suma v mil. €
1.	ovocie	1070
2.	syr	985
3.	bravčové mäso	969
4.	zelenina	769
5.	destiláty	752
6.	víno	597
7.	pekárske výrobky a cestoviny	575
8.	ostatné nešpecifikované potraviny	496
9.	krmivo pre domáce zvieratá	483
10.	vnútornosti a iné druhy mäsa	460

Zdroj: Európska komisia

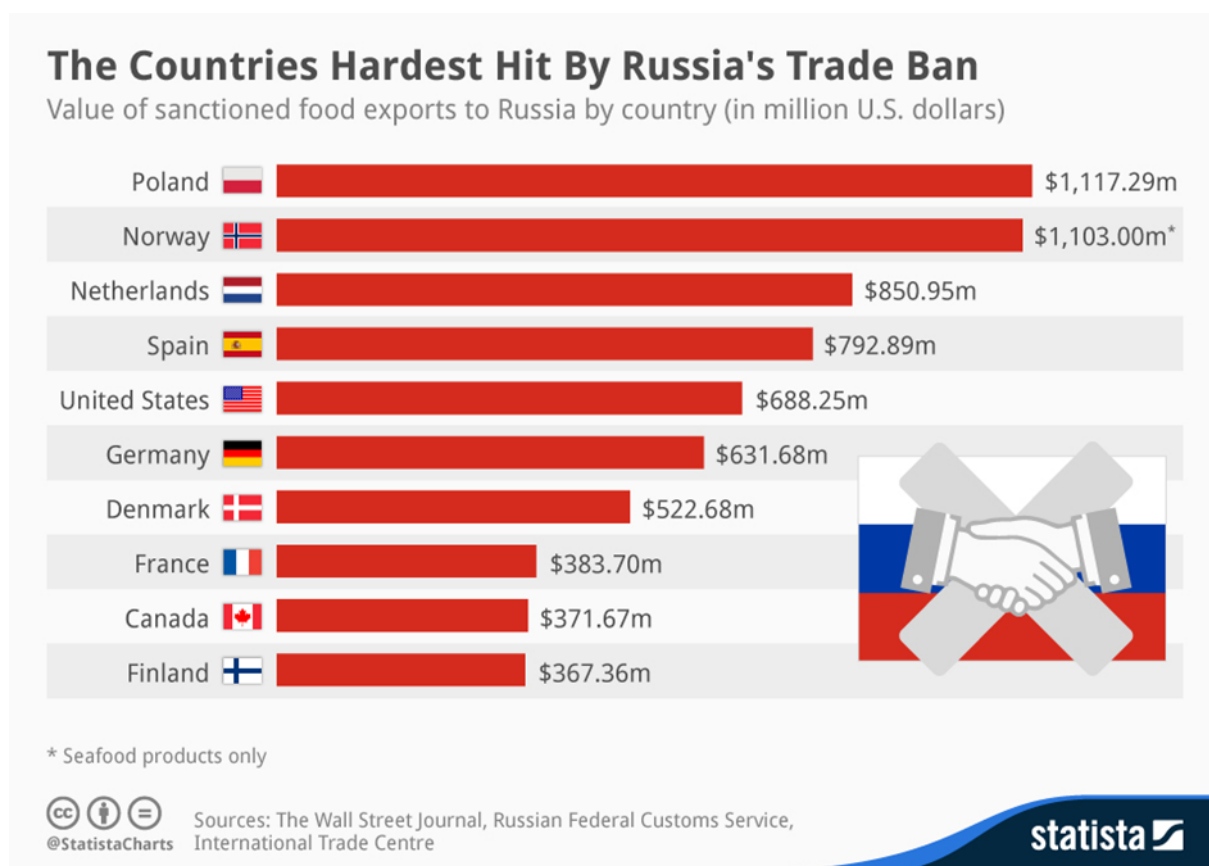
Podľa Sergeja Jušina, šéfa výkonného výboru ruskej Národnej asociácie mäsového priemyslu, do krajiny dovážajú len 10 % hydinového mäsa (z toho 2/3 sú stehná z USA). Kľúčovými dodávateľmi bravčového a hovädzieho mäsa do Ruskej federácie sú Brazília, Paraguaj a Kanada.

V roku 2013 sa do Ruskej federácie importovalo mäso za 6,7 miliardy USD. Z krajín, na ktoré sa vzťahuje ruský zákaz, smeroval import najviac z Dánska (6,6 % z celkového počtu), Nemecka (6,4 %), USA, (5,3 %) a z Kanady (3,8 %).

Zásadný problém môže mať Ruská federácia s dodávkami syrov. Podľa USDA (United States Department of Agriculture) bola v minulom roku spotreba syrov v Rusku na úrovni 794-tisíc ton, pričom dovoz predstavoval až 46 %. Najčastejšie ide o import z krajín EÚ.

Na základe výpočtov ekonómov bude stáť ruské embargo na dovoz potravín z Európy v peňažnom ekvivalente európskych dodávateľov 6,7 miliárd €. Sankcie ponechajú bez práce 130 tis. Európanov. Od zníženia počtu pracovných miest najviac utrpí Poľsko. Vo Francúzsku, Španielsku a Taliansku môže stratiť zamestnanie priemerne po 10 tisíc ľudí.

Obrázok č. 3: Krajiny najviac zasiahnuté zákazom dovozu do Ruska (v miliónoch dolárov)

Na základe vzniknutej situácie hľadajú exportéri (poľnohospodári, výrobcovia potravín) nové logistické riešenia zabezpečenia svojho odbytu i za cenu nárastu logistických nákladov. Európske spoločnosti menia logistické reťazce, hľadajú spôsob, ako obísť ruské embargo na dovoz ovocia a zeleniny, mäsa, rýb a mliečnych výrobkov z Európskej únie a Nórska, ktoré platia aj na produkciu z Kanady, USA a Austrálie.

Riešenia vychádzajú z faktu, že sankcie Ruskej federácie sa formálne uplatňujú výslovne na EÚ a Nórsko. Z toho vyplýva, že krajiny mimo EÚ môžu naďalej obchodovať z Ruskou federáciou. Tým sa menia logistické toky, prepravné trasy a zahraničný obchod medzi krajinami. Do úvahy pripadajú krajiny Švajčiarsko, Island, Lichtenštajnsko, Turecko, Cyprus, Srbsko aj dánske Faerské ostrovy, ktoré v EÚ nie sú. Ďalšou skupinou sú susedné štáty Bielorusko a Kazachstan, ktoré tvoria s Ruskou federáciou colnú úniu. Dôkazom toho je, že v auguste 2014 stúpil záujem o tovar z EÚ zo strany Bieloruska a ďalších východoeurópskych krajín a európski exportéri zvažujú, ako uspokojiť nový dopyt. Na základe vývoja akcií logistických spoločností, sú však logistické spoločnosti, ako je Deutsche

Post a Kühne + Nagel opatrní vzhľadom na neistý dopyt a na to, že sankcie budú platiť len dočasne, prípadne sa zmenia.

Dôvodom môže byť aj, že medzi Ruskou federáciou a Bieloruskom v minulosti prepukli spory pre porušovanie ich vzájomnej dohody o voľnom obchode.

Na druhej strane pre Ruskú federáciu môže byť reimport potravín cez Bielorusko opatrením na zmiernenie rastu inflácie. V spotrebnom „koši“ Ruskej federácie majú potraviny podiel 36,5 %. Mäso, mlieko, mliečne výrobky a cestoviny majú v spotrebnom „koši“ podiel 19%. Goldman Sachs predpokladá, že ceny potravín stúpnu v priemere o 10% a k inflácii bude treba pridať o 1,2 či 1,5%. Veľkú časť potravín totiž dováža a napríklad ceny jablák sa kvôli zákazu dovozu z EÚ zvýšili už o polovicu. Ďalšou možnosťou pre Ruskú federáciu je export potravín z iných krajín. Začali sa rokovania s Argentínou, Brazíliou a Ekvádorom, aby sa zabezpečil import sankcionovaných komodít do Ruskej federácie.

V prípade, že Ruská federácia i EÚ bude pokračovať v sankciách, musia mať obidve zúčastnené strany pripravený investičný plán – a to nielen v poľnohospodárstve, ale hlavne v logistike.

Ruskí odborníci na logistiku odhadujú, že ak by chceli budovať logistické centrá napojené na lokálne poľnohospodárstvo, výstavba jedného logistického centra, by stála cca 250 miliónov €. Investovanie súkromného sektora je otázne, z dôvodu, že sankcie môžu pominúť.

Ekonomické prínosy z aktuálneho vývoja, však môžu mať exportéri a logistické spoločnosti z krajín mimo sankcií, konkrétne Švajčiarsko a Turecko. Švajčiarsko odmietlo pokusy potravinárskych spoločností z členských štátov EÚ, ktoré plánovali cez túto krajinu obísť sankcie Ruskej federácie na dovoz potravín pre krajiny EÚ. Švajčiarsky Spolkový úrad pre poľnohospodárstvo odmietol žiadosti európskych producentov, z dôvodu, že Švajčiarsko musí všetky potraviny, ktoré z krajiny exportujú certifikovať. Certifikát nemôžu vydať, pokiaľ sa potraviny vyrobili mimo územia Švajčiarska.

Príkladom sú syry, ktoré sú pre Švajčiarsko najdôležitejším poľnohospodárskym produktom. Celkovo exportujú švajčiarski výrobcovia syrov do Ruskej federácie cca 430 ton syrov (2013), čo je len zlomok z toho, čo vyvezú do sveta (63 000 ton). Vzniká tak možnosť pre švajčiarskych výrobcov syra, nahradiť export z Talianska a Holandska do Ruskej federácie. Taliansko, ako producent mozzarely a Holandsko so svojou goudou a eidamom sú

totiž medzi krajinami, ktoré majú zákaz dovážať do Ruskej federácie niektoré potraviny. V minulom roku 2013 predstavoval objem exportu švajčiarskeho Intercheese do Ruskej federácie vyše 20 ton syrov. Ruské sankcie voči EÚ im teda otvára ešte väčšie možnosti, ako sa uplatniť na ruskom trhu.

Ďalšou „profitujúcou“ krajinou zo sankcií je Turecko. V minulom roku 2013 bolo Turecko piatym najväčším dovozcom potravín do Ruskej federácie (v objeme 1,26 miliardy €). Po zavedení sankcií voči krajinám EÚ, USA a i., rastie export Turecka do Ruskej federácie. Nárast exportu je zaznamenaný v objednávkach na hydinové mäso a morské plody. Turecko je taktiež pripravené pokryť zvýšenie dopytu po ovocí a zelenine.

Politický vývoj a ekonomické sankcie z neho vyplývajúce neustále vytvára nové úlohy pre oblasť podnikovej logistiky. Medzinárodné logistické spoločnosti s celosvetovou pôsobnosťou dokážu v tomto turbulentnom prostredí byť úspešné a prinášať logistické riešenia pre svojich zákazníkov. Medzinárodný obchod a medzinárodná logistika tvoria jeden nedeliteľný celok.

Literatúra:

- [1] B. Buková, E. Brumerčíková, P.Kolarovski : Zasielateľstvo a logistika, vydavateľstvo Wolters Kluwer, 2014 Bratislava, ISBN 978-80-8168-074-8.
- [2] Drożdziel Paweł, Komsta Henryk, Krzywonos Leszek. An analysis of costs of vehicle repairs in a transportation company. Part I. Problemy Transportu/Transport Problems, Vol. 7, Issue 3, 2012, pp. 67-75, ISSN 1896-0596
- [3] Brumerčík, F., Danko, R.: Transport application of hybrid simulation. Communications: scientific letters of the Universtity od Žilina, Vol. 16, no. 2 (2014), ISSN 1335-4205
- [4] <http://www.wto.org>
- [5] <http://www.un.org>
- [6] <http://europa.eu>
- [7] <http://www.visegradgroup.eu>
- [8] <http://weu.int>
- [9] http://ec.europa.eu/internal_market
- [10] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0279:SK:HTML:NOT>
- [11] <http://www.sme.sk>
- [12] <http://www.hnonline.sk>